

עין טובה ולימוד זכות,
סדנא למורים "בלי עין הרע"
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

בלי עין הרע

סדנת פתיחה למורים

הרציונאל

"דע, כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות. ואפילו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצוא בו איזה מעט טוב שבאותו המעט אינו רשע. ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב ודן אותו לכף זכות, על ידי זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה... כן צריך האדם למצוא גם בעצמו" (ליקוטי מוהר"ן תורה רפ"ב).

"מחקרים מראים, שהישגיהם של תלמידים של מורים אשר מצפים מתלמידיהם לקבל ציונים טובים (כיוון שאמרו להם שמדובר בתלמידים מצוינים) גבוהים במיוחד. מורים המסתכלים ב"עין טובה" על תלמידיהם - מוציאים מהם את המיטב. הדבר עובד גם בנישואים. הסתכלות בעין טובה מוציאה את המיטב מבן/בת הזוג ושומרת על המיטב הזה" (מתוך אתר בית חב"ד).
מי מאיתנו לא שמע שיעורים והשתלמויות על כוחה של מידת טוב העין. מי מאיתנו לא עבר יום מלא וגדוש באירועים שכה היקשו עלינו לממש אותה (למרות כל מה שהבטחנו לעצמנו).
בסדנא המוצעת ננסה להיזכר בעוצמתה של מידה זו. ננסה להבין כיצד ניתן לגייס מחדש כוחות להיות ממשיכי דרכו של אברהם בחינוך הדור הבא למידה זו לא רק כלפי תלמידנו אלא גם (ואולי קודם כל) כלפי עצמנו. ולבסוף ננסה לחשוב יחדיו איך אפשר לתרגל אותה ולהביאה לידי מימוש בחיי בית הספר.

המטרות

- המורים יבנו את המושג עין טובה.
- המורים יחוו את כוחה של מידת העין הטובה.
- המורים יתנסו במימושה של מידת העין הטובה כלפי עצמם וכלפי תלמידיהם.

מבנה השיעור

- פתיחה: מידה טובה מרובה ממידת פורענות (מליאה)
- שלב א': קוראים בעין טובה (קבוצות + מליאה)
- שלב ב': כל יהודי הוא יהלום (מליאה + עבודה אישית)
- שלב ג': למה אנחנו כאלה לא משקות את הפרחים שלנו, בעצם? (מליאה)
- סיכום: בחזרה ליהלום שלנו (מליאה + עבודה אישית)

ההכנות הנדרשות

- יש לצלם ארבע פעמים את הסיפור (נספח 1) ואת דף משימות (נספח 2).
- יש לצלם פעם אחת את הקטע מתוך הספר "הרבי מקרן הרחוב" (נספח 3).
- יש לצלם את כרטיסי היהלום (נספח 4) כמספר המורים.

עין טובה ולימוד זכות בשילוב שונות וניהול קונפליקטים
שנה ג' אהבה,

עין טובה ולימוד זכות,
סדנא למורים "בלי עין הרע"
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

- יש לצלם פעם אחת את הקטע שעובד מתוך הספר "אבק לזהב" (נספח 5).
- יש לצלם את הדף הראשון לפינת "ע"ט לעשות" (נספח 6) כמספר המורים.

מהלך השיעור

פתיחה: גדולה מידה טובה ממידת פורענות (מליאה)

- נשאל: האם למישהו מהמורים ידועה כמה פסוקים מקדישה התורה לתיאור רשעותה של סדום, שעל-פי הגמרא במסכת שבת ארכה 52 שנים?
- נשמע מספר תשובות ונענה כי למרות שבמדרש ניתן למצוא הרחבה רבה בנושא – בתורה ישנו פסוק אחד בלבד העוסק בכך ישירות: "וְאֵנְשֵׁי סְדֹם וְחַטָּאִים לָהּ מְאֹד" (בראשית י"ג, י"ג).
- נברר: האם יש מי שזוכר בכמה פסוקים מפרטת התורה את תפילתו של אברהם למען הצלת סדום? נציין כי הנושא מתואר בעשרה פסוקים (בראשית י"ח, כ"ג-ל"ב).
- נסכם:

- אם נחשב את היחס בין יום תפילה אחד המתואר ב- 10 פסוקים ובין 52 שנות רשע החולפות תוך פסוק אחד נקבל יחס של כמעט 190,000 - דבר המחדד אל החשיבות שהתורה רואה בהדגשת הטוב אל מול מיעוט העיסוק ברע.
- כמובן שהתורה איננה מתעלמת ממצאות של רשעות ורוע אך היא תובעת מאיתנו לשים לב ליחס של תשומת הלב וההשקעה שיש לתת לכל אחת מהמידות. דווקא ריבוי העיסוק בטוב הוא אשר ייתן את הכוח להביא את העולם את תיקונו. דווקא העצמת (ולא עצימת) העין הטובה היא זו שיש ביכולתה לתת גם לנו כמורים את האנרגיה לקדם את תלמידנו.

שלב א': קוראים בעין טובה (קבוצות + מליאה)

- נחלק את המורים לארבע קבוצות ולכל קבוצה ניתן סיפור (נספח 1) + דף משימות (נספח 2).
- נקדיש זמן לקריאת הסיפורים ולמילוי המשימה ונתכנס למליאה לשמיעת הרעיונות של הקבוצות.

שלב ב': כל יהודי הוא יהלום (מליאה + עבודה אישית)

- נסביר למורים שאנו עומדים להקריא קטע מתוך הספר "הרבי מקרן הרחוב" המביא מסיפורו של הרב שלמה קרליבך (נספח 3).
- נספר ונאמר שלכל אחד מאיתנו יש מן הסתם תלמידים שאנו מאוד מתקשים להתבונן בהם בעין טובה - תלמידים שמצליחים להרגיז או לתסכל אותנו, ילדים שאנו מאוד מתקשים למצוא בהם נקודות טובות, כאלו שלא הצלחנו לקדם אותם כפי שבאמת היינו רוצים ועוד.
- נחלק למורים את כרטיסי היהלום (נספח 4) ונבקש מהם לכתוב בקצרה על תלמיד אחד שאנו מתקשים להתמודד איתו (כמובן מבלי לכתוב פרטים מזהים).

עין טובה ולימוד זכות,
סדנא למורים "בלי עין הרע"
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

שלב ג': למה אנחנו כאלה לא משקות את הפרחים שלנו, בעצם? (מליאה)

- נסביר שאנו עומדים להקריא קטע שעובד מתוך הספר "אבק לזהב" שכתב הרב ארז משה דורון (נספח 5). הספר עוסק בסוגיות חינוכיות מזווית ראייה יהודית-חסידית (בעיקר בהשראת רבי נחמן מברסלב) ומשובצים בו קטעים שנכתבו על-ידי אמהות שהשתתפו בסדנאות של כתב הספר. הקטע מספר על חברתה של הכותבת שחזרה נסערת מסדנא להורים לאחר שמנחה הסדנא הסביר את חשיבות היחס החיובי לילדנו, מה שגרם לחברה להרהורים בנושא.
- נקריא ונסכם שבמהלך המפגש נסינו להתבונן ביחד במידת העין הטובה. ראינו שלמרות התועלת המרובה הגלומה בה לחינוך ילדנו וקידום הדבר לא תמיד פשוט ותלוי מאוד גם ביכולת שלנו להתבונן על עצמנו בדרך זו.
- נסביר שבכדי "לתרגל" את העניין נפתח פינה בחדר מורים בשם "ע"ט (=עין טובה) לעשות" ובה נציג רעיונות חינוכיים שניסינו ונוכחנו לדעת שיש בהם ברכה. ניתן להציג לדוגמא דברים שסייעו לנו לקדם תלמיד מסוים או מהלך של שיעור, ליצור קשר יותר טוב עם הורים או להתמודד עם קשיים חברתיים ורגשיים.
- נזמין כל מורה לכתוב דף ראשון לפינה (נספח 6).

סיכום: בחזרה ליהלום שלנו (מליאה+עבודה אישית)

- נזכיר למורים את היהלומים שהכנו בשלב הקודם ונציע להם להקדיש זמן כדי לנסות ולחשוב האם המהלך שעברנו היום מסייע לבחון מחדש את העניין. נאפשר למורים הרוצים בכך גם לספר על הקושי שבדבר ונזמין מורים אחרים להציע רעיונות שיאפשרו להתבונן במצב המורכב באור חדש.
- נקדיש זמן להכנת הפינה "ע"ט לעשות" ונזמין את הצוות לעיין בה.

שנה ג' אהבה,
עין טובה ולימוד זכות בשילוב שונות וניהול קונפליקטים

עין טובה ולימוד זכות,
 סדנא למורים "בלי עין הרע"
 מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

נספח 1: קוראים בעין טובה - הסיפורים

פרשיית הסמיילי: מכתב פתוח למורה של בתי / מאת יעל שושני, מתוך אתר "אש התורה"

למורה שלום. לפני זמן מה כתבת לי הערה ביומן של בתי וביקשת ממני לחתום עליה. אני חתמתי וליד החתימה ציירתי סמיילי ואת כעסת ולא הבנת. באסיפת ההורים הזכרת לי שלפני זמן מה כתבת לי הערה לחתום עליה ביומן של בתי. נוסח ההערה היה משהו מעין: "ביתך אינה לומדת". אני חתמתי וליד החתימה ציירתי סמיילי, ואת כעסת ולא הבנת. "אף פעם אל תציירי לי סמיילים על מכתב כזה", ביקשת באותה ההזדמנות. האמת, שלא ממש זכרתי את האירוע. אבל כשאני חושבת על כך עכשיו, יש לי דווקא המון סיבות טובות לצייר סמיילי על ההערה לחתימת ההורים. קודם כל, זכיתי לחתום בשורת "חתימת ההורים". זה אומר שברוך ה' אני נשואה ולבתי יש אבא, לא לכל הילדים שאני מכירה יש אבא. לא לכל האמהות יש בעל. ולא כל מי שיש לה בעל שמחה למצוא את עצמה איתו בשורה המשותפת להם כהורים. שנית, המילים "בתך אינה לומדת" מעידות על כך שיש לי בת. לא רק שזכיתי להיות אימא (דבר שנשים רבות מקוות ומייחלות לו) זכיתי להיות אימא לבת שלי. ילדה מקסימה ברוך ה'. בריאה, רוקדת, הולכת, צוחקת, אוכלת, שרה, קוראת, נושמת. ולא כל אחד זוכה לזה. כליצנית רפואית אני רואה ילדים בכל מיני מצבים, שהוריהם היו ממש שמחים לקבל הערה כזו ביומן. עכשיו. תיכף ומיד, וגם בעוד שנה. בשיעור שלך היא לא למדה. זה נכון. אבל היא מסוגלת וקיבלה ברוך ה' מנת משכל מתאימה, כך שאם היא תרצה היא תוכל ללמוד. לא כל ילד שרוצה יכול. אולי פירשת את הסמיילי שלי בדרך שמביעה זלזול בהערתך. זו וודאי לא הייתה כוונתי. מן הסתם ציירתי אותו סתם כך, לעודד את עצמי ואת בתי, להזכיר לשתינו שיש צחוק ויש שמחה גם אחרי "חתימת ההורים". כשאני נכנסת לרגע לנעליים שלה, מדמיינת את עצמי כילדה שצריכה שאימא תחתום לה על הערה לא קלה, מוצאת בקרבה את האומץ להראות לאימא את היומן, למרות שאימא בטח "תחפור" לה למה היא לא לומדת, נראה לי שיש משהו מאוד מרגיע באימא שחותמת לך ומציירת לך סמיילי. אז מה את אומרת המורה, את מרשה לי לצייר סמיילי על יד ההערה של הבת שלי?

עין טובה ולימוד זכות,
 סדנא למורים "בלי עין הרע"
 מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

הכלים שאלוקים נותן לנו / מאת אנונימי

איך אהבתי אותך, את אבא שלי, באותו יום שבת! רציתי לחבק, או אפילו לנשק את האיש הפשוט והטוב והחכם הזה על המתנה הנפלאה שהוא נתן לי.

כמה רציתי לעשות אותו מאושר! כמה רציתי להביא, ולו רק פעם אחת, איזה "כמעט טוב" אחד במקום כל ה"מספיק בקושי", אבל לא יכולתי.

ביום שבת אחד, כשרק אני ואבא שלי היינו בבית, הייתי אז אולי בכיתה ה' או ו', החלטתי לדבר איתו על זה. להגיד לו שאני נורא מצטער שאני לא גורם לו נחת כמו שאחותי גורמת לו.

הוא שמע את מה שאמרתי, הסתכל עלי במבט האוהב שלו ובניגוד לאופי שלו, שהוא אופי של בנאדם שבקושי מוציא מילה מהפה שלו, הוא נתן לי את ההרצאה הכי יפה ששמעתי בחיים שלי.

"גדי", הוא אומר לי, "אבא לא אוהב את הילדים שלו בגלל שהם מביאים הביתה ציונים טובים. אבא אוהב את הילדים שלו בגלל שאי אפשר אחרת. הם בדם שלו. הם הנשמה שלו. הוא מוכרח לאהוב אותם. אפילו אם הם עושים דברים רעים, בכל זאת הוא אוהב אותם. אבל אתה, גדי –

אתה אף פעם לא עשית דבר רע".

אני מתחיל להגיד לו "אבל, אבא..." הוא מפסיק אותי ואומר "ששש... גדי. תקשיב! כשאלוקים ברא את העולם הזה, לצערנו או לשמחתנו, הוא החליט לברוא עולם מעניין, לא עולם מושלם.

בגלל זה הוא ברא אנשים עם כל מיני צורות, כל מיני צבעים כל מיני כישרונות.

ולכל אחד הוא נתן כלים אחרים, לזאת נתן יופי, ולהוא נתן ידיים טובות, לזה נתן כישרון במוזיקה, ולזו נתן כשרון במתמטיקה. אנחנו לא יודעים למה אלוקים עושה מה שהוא עושה.

אנחנו לא יכולים להאשים מישהו בגלל שאלוקים לא נתן לנו את הכלים האלה או האלה. אנחנו יכולים להאשים רק אנשים שלא מנצלים את הכלים שאלוקים כן נתן להם.

לפעמים לוקח לנו קצת זמן בשביל לגלות את הכלים שאלוקים נתן לנו.

בגלל זה, גדי, אני אומר לך דבר אחד ומסביר לך דבר שני. הדבר שאני אומר לך הוא – אל תתלונן על הכלים שאלוקים נתן לך. והדבר השני שאני מסביר לך זה שלפעמים לוקח לנו קצת זמן בשביל לגלות את הכלים שאלוקים נתן לנו, בגלל שהכלים שהוא נתן הם לפעמים מוסתרים. אז תהיה

סבלן, גדי. תהיה סבלן כמו אבא. יום אחד גם אתה תגלה שיש לך כלים טובים".

איך אהבתי אותך, את אבא שלי, באותו יום שבת! רציתי לחבק, או אפילו לנשק אותך, אבל התביישתי. ואל תשכחו שאת ההרצאה הזאת האבא שלי, האיש הפשוט והטוב והחכם הזה, נתן לי אולי לפני 30 שנה, לפני שבמדינה הזאת ידעו הרבה על דברים כמו דיסלקציה, או קשיי למידה,

או כל מיני מגבלות אחרות.

שנה או שנתיים לאחר השיחה הזאת מצאתי את הכלים שאלוקים נתן לי. ישבתי בשיעור אני-לא-זוכר-איזה. המורה שלנו היה חולה, אז הייתה לנו מורה מחליפה. היא מדברת על מה שהיא מדברת, ואני בעולם אחר. פתאום אני רואה את המורה המחליפה עומדת על ידי. לפני שאני מספיק להגיד מילה - היא סוחבת לי את הנייר שאני מקשקש עליו.

היא מסתכלת על הנייר ואומרת לי: "מה אתה עושה?" אני אומר לה: "סתם מקשקש". היא אומרת: "מה ציירת פה?" אני אומר לה: "סתם". היא אומרת לי: "סתם מה?" אני אומר לה: "סתם ציירתי אותך עומדת על-יד הלוח". היא לקחה את הציור והכניסה אותו לתיק שלה.

שנה ג' אהבה,

עין טובה ולימוד זכות בשילוב שונות וניהול קונפליקטים

עין טובה ולימוד זכות,
סדנא למורים "בלי עין הרע"
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

אחר-כך התברר שאבא של המורה המחליפה הזאת הוא צייר בעל שם עולמי, והיא לקחה את הציור והראתה לו. תוך כמה ימים (הצייר) בא לבית שלנו, הסתכל על עוד ציורים שלי ומיד המליץ שההורים שלי יעשו הכל בשביל לטפח את הכישרון שלי בציור.
מה אני אומר לכם? מאותו יום אבא שלי הוציא את המיץ של עצמו כדי שאוכל ללמוד עם הציירים הכי גדולים שיש - גם פה בארץ וגם בחוץ-לארץ.
היום אני בן 42, ובחודש שעבר פתחתי את התערוכה ה- 28 שלי, והפעם - בניו-יורק, במוזיאון לאמנות מודרנית.
ואבא שלי (שעכשיו הוא כבר בפנסיה) - מה הוא אומר על כל ההצלחה שלי? - הוא אומר: "מה אתם עושים רעש? הילד מצא את הכלים, והילד משתמש בכלים".

עין טובה ולימוד זכות בשילוב שונות וניהול קונפליקטים
שנה ג' אהבה,

"שלמה נכנס לכל תא, חיבק ונישק כל אסיר ושוחח אתו. אחר כך הלך לחדר האוכל, למועדון, למטבח, לכל פינה וכך בבית הסוהר שהרשו לו להיכנס אליהם. ולא נח ולא שקט עד שצד כל אסיר ויודא שלא דילג על איש. לכסוף פנה לעזוב, וכעוד אנו צועדים במסדרון החל לרדוף אחרינו אסיר שחור גול-מידות שפניו מצולקות. 'ראבי', 'ראבי', הוא צעק, 'חכה בבקשה'. עצרנו מיד ושלמה פנה לעומתו בפנים מאירות. 'כן, חבר קודש שלי?', שאל במתיקות. האיש החל להתמלא במבוכה, כאילו הוא מתחרט על מעשהו הפזיז, ואז אור אומץ, ואמר לכסוף, 'פשוט אהבתי את החיבוק שנתת לי קודם. אכפת לך לחת לי עוד אחד?' שלמה הגיב בחייד הקודן ביותר בעולם, ואז עטף אותו בורועותיו בחיבה. הם עמדו חבוקים שעה ארוכה.

"לכסוף חדל האסיר ופלט את האנחה העמוקה ביותר בעולם. 'אוי, ראבי', אמר, 'אף אחד, אף אחד, לא חיבק אותי כך מעולם', ואז החלו דמעות ללוג במווד פניו.

"אתה יודע, ראבי", הוא התייפח כצער, 'אם רק היו מחבקים אותי כך לפני עשר שנים, אני בטוח שלא הייתי בכלל חוז היום'."

"כאפריל 1964 הייתי בת עשר, ולפתע חליתי במחלה מסתורית במערכת החיטון. המחלה כרסמה בתוכי בחשאי. במחילה חשתי קישיזן בפרקים, אחר כך החלו ברכי' להתנפח ולכסוף לא הייתי מסוגלת ללכת כלל. בערב פסח התקשיתי מאוד לנשום, ואושפזתי בבית חולים. האשפוז נמשך למעלה משבועה שבועות, וכשחזרתי כסופ של דבר - כשמצבי הוטב אך במעט - נאמר להורי' שסכל הנראה לעולם לא אשוב לחלץ על רגלי'.

"חברי' לכיתה בבית הספר בפרוספקט פארק דאגו לי מאוד בשל מצבי, וכמו שאצאו ממדרם כדי לעזור לי. במשך החודשים שהייתי מוחתקת למיטה לא פסק הזרם הקבוע של שיחות טלפון, ביקורים, כרטיסי ברכה ומתנות.

"חברים מתוקים", סיים ר' שלמה, "בבקשה תנסו לזכור את זה, מפני שזה ממש הדבר הכי חשוב שצריך לדעת בחיים. כל אחד... כל אדם... הוא יהלום גולמי'."

"מעט מאוד אנשים היו מודעים לצד הזה בעבודתו של שלמה קרליבך". מהרהר בקול הרב צבי מנדל, רבה של קהילת 'קהל בני ישראל' בברוקלין, 'אבל הוא נהג לבקר בקביעות אסירים בכל רחבי העולם - יהודים ולא-יהודים כאחד. בכל מקום שנקרה אליי, ניסה לבקר את האסירים המקומיים, בין אם היו מאחורי חומותיו של בית-כלא כלל-ארצי ענקי, ובין אם שחז במתקן כליאה כפרי קטן. לעתים היה מודמץ לו לפגוש שם יהודי או שניים. אך לעתים קרובות יותר לא היה פוגש כאלה כלל.

"מי חש רחמים כלפי אסירים בכית-כלא? ישנם גורדים של גומלי חסדים הרואגים לחולים ולגלמודיים בבתי חולים, במרכזי החלמה, בבתי אבות. אך מתי שמעתם לאחורנה על ארגון חסד הדואג לאסירים בכית-כלא? אנשים אלו הם כין הדחויים, השנואים והגנוחים ביותר בעולם. אך שלמה קרליבך לא שכח אותם. הוא ריחם עליהם.

"בערך לפני שנתיים, הייתה לי הזכות להתלוות לשלמה כשביקר בכית-כלא במדינת ניו-יורק. הפעם הוא ממש החמין עליידי אחראי הדת היהודי, שביקש ממנו לערוך הרפעה ליהודים הכלואים שם לכבוד חנוכה. לא היו שם רבים, אפילו לא מניין, רק שמונה יהודים. לא הוצע לו כל משלום, אך שלמה קיבל את ההזמנה מכלי להסס לרגע - זו הייתה חתיכת טוהר, שלוש שעות לכל כיוון - אין בעיה!', אמר שלמה בעלילות.

"ההרפעה הצליחה מאוד, ושלמה הפך אותה למסיבת חנוכה אמיתית, אך חז הייתה רק ההתחלה. כשתמה החגיגה, פנה שלמה לאחראי הדת ואמר, 'בבקשה... הייתה רוצה לבקר אצל האסירים האחרים כאן. תוכל להשיג לי אישור?'"

עין טובה ולימוד זכות,
סדנא למורים "בלי עין הרע"
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

עין טובה ולימוד זכות, סדנא למורים "בלי עין הרע" מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

הילדים דוקא הסודרו איתו לא רע. בסך הכל הוא מעולם לא היה בן אדם רע. הוא היה מנוסף לי בעובדה שהילדים אוהבים אותו, ואני הייתי אוסרת לו בקביעות: 'בטח, איזה ילד וזכה שיהיה לו אבא ברמה שלו?'

יום אחד נמאס לי. החלטתי להתגרש. הוא התנגד. בוודאי שהתנגד. מה היה לו רע? יכול היה לבוא כרצונו למלך המשיה כוכבים, לאכול וללכת. הוא נלחם קשות וטען שהוא רוצה שלום בית. הלכנו לאלף יעצים ויועצות, וכולם הרימו ידיים. הם הכינו שאין מה לעשות. רובם המליצו לי להתגרש.

אחרי שלוש שנים של פיזור, קיבלתי ממנו גט. עשיתי זאת בחוכמה, שכנעתי אותו בנועם שאין לי משהו נגדו, ושהוא יוכל לראות את הילדים בלי שום הגבלה. הפעלנו רבנים ולחצים - והוא השתכנע.

הרגשותי שיצאתי לחופשי, לא מבית כלא, מבית משוגעים. הוא לא היה אדם רע, רק ברסה מאד נמוכה.

שנה לאחר הגירושין, הבן אדם מתחנן שוב שמחוי בשבילו ובשבילי. בסך הכל מעולם לא שנאתי אותו. אבל למען האמת, ריחמתי על אשתו החרשה, שעדיין לא ידעה לאיזה בוך היא מכניסה את עצמה.

זמן מה לאחר שהם התחננו, הודפן לי להיפגש עם אשתו רנה (שם בדוי) באירוע מסויים. היא דוקא דיברה אליי יפה וכמאור פנים, וחשתי שאני מתכבת אותה - אולי מפני שריחמתי עליה?!

מהדברים שלה הבנתי שאין בליבה עליי. התפלאתי. הייתי בטוחה שהוא השטיף אותי באוונתו, אבל רינה התייחסה אליי בידדות, ואמרה בפשטות כי היא יודעת שאנחנו לא התאמנו זה לזה. והי.

כל כך פשוט וקל.

דוקא התייחסתי אליה יפה, שיבחי את בעלי לשעבר באוניה. אמרתי לה שיש לו לב טוב. מה שאמת - אמת. מה עוד, שזה הדבר היחיד הטוב שיכולתי לומר עליי.

האמת היא, שעל אף שרינה הייתה אישה מאד פשוטה - הרגשותי שאני מרגישה טוב בחברתה. הורתי הכיתה בחושה מורה.

עם הזמן, אני מתחילה לשכנע שבעלי פשוט הולך ומשתנה. הוא החל לעבוד במקום מסויים, התמיד בעבודתו והתחיל להרויח די יפה. שמעתי שהוא חוזר הביתה מייד אחרי העבודה, ושהוא עובד לאט לאט - לא בבת אחת - את כל החברים היעים שלו. הבנות שלי סיפרו לי, שהוא לומר בחברותא בערב, ומהבנים שמעתי שהוא מתעניין בלימודים שלהם ומעודד אותם.

הדבר היה לי מאד לפלא, ומשום מה גרם לי תחושת אי נוחות. לא הבנתי איך זה קורה.

הזדמן לי להיפגש עוד כמה פעמים עם רינה, והיא בכל פעם הייתה משבחת אותי ואומרת לי דברים טובים על החינוך שנתתי לילדים שלי. ועל הסדר הניקיון שלהם. אחר כך הייתה משבחת את בעלה ואמרת לי כמה הוא טוב ומיוחד. היא לא עשתה את זה מרישעות. היא ידעה היטב שאני זו שברחתי ממנו.

עברו מאז חמש עשרה שנה. חיתנתי כבר שתי בנות ושני בנים. לבעלי לשעבר יש ארבעה ילדים מאשתו השנייה, ואי אפשר להכיר אותו. הוא נהיה רציני, מתורבת, פשוט בן אדם אחר. מדבר בשקט, לא עושה שטויות. תמיד שילם מזונות בזמן, ולא היו לי איזה שום בעיות.

לפני חודשיים הגיע החשלום האחרון של המזונות. בני הקטן הגיע לגיל שמונה עשרה. זה לא היה העניין של הכסף, כמו הידיעה שעוד פרק בחיים

עין טובה ולימוד זכות,
 סדנא למורים "בלי עין הרע"
 מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

חלף ועבר, ומאז עוברות בי כל מיני מחשבות, ואני מיזם נכנסת לעצב ולדבאוק.

לא יודעת איך דחקתי את המחשבות הללו כל השנים. אולי מפני שלא רציתי להכיר באמת. איך זה יכול להיות שבעל שהיה כל כך חרל אישים - אצלי - שהייתי אישה מושלמת, עקרת בית למופת ואישה חזקה שהחזיקה את הבית, איך זה יכול להיות שמיד לאחר שהשתחרר ממני - הוא נהיה כן אדם?

האמת היא שאני יודעת היטב את התשובה, מהשיחות שערכתי עם רינה לאורך כל השנים.

אני לא מצאחי שום סיבות להעריך אותו. לא עבודה, לא חכמה, לא אחריות. כלום. את הלב הטוב שלו ייתסתי אולי לטפשות שלו. אבל היא העריצה אותו על כל דבר קטן. פעם היא סיפרה לי שהם היו בשייט בכנירת, בסירת מרוץ עם הילדים, והיא אומרת לי: "את יודעת איך הוא נהג בסירה? הוא ניצח את כולם. הילדים היו בשמיים." אני צחקתי ובוחי לה בליבי: "הנה עוד סיבה להעריץ בעל - הוא שייט טוב." אבל עם הזמן, שמתי לב שהיא מעריצה בו כל דבר. לא מבקרת אותו כלל. גם כשהייתה לה ביקורת, היזהר אומרת את זה בצורה עדינה ביותר.

בתחילת הדרך סיפרה לי שהוא ישן הרבה. היא בכתה באוזניי ואמרה: "מסכן, קשה לו, הוא עבר הרבה כחיים. היתה לו ילדות קשה. אני מדליקה בשבילו נר כל יום ומברכת שיהיה חזק. הוא לא אשם, אלא החיים שלו. כינתיים אני משתלח שלא יפריעו לו, כדי שיתחזק ויצליח." כאלו מילים.

אני חושבת המון על הדרך שלה, מול הדרך שלי, הצניעה, הביקורתיות, המשתלחת - ויודעת שאצלי פשוט לא היה לו סיכוי. אני דרשתי ממנו תוצאות, כלי להשקיע בו כלום. לא נתתי לו שום אשראי. להיפך, ביקשתי ממנו לפרוע חובות, כלי לתת לו את האפשרות לעבוד כדי לכסות אותם.

מודמן לנו הרבה להיפגש בשמחות. דואים כמה טוב לו וכמה הוא מעריך אותה. אני לא מקנאה בה. אני יודעת שקנתה זאת ביושר. היא אישה מקסימה. עליה נאמר: "חוכמת נשים בנתה ביתה".

רינה היא אשת חיל אמיתית. מכל הפשטות שלה יכולתי ללמוד הרבה. אני לא מרגישה שהיא לקחה ממני משהו. לעולם לא הייתי מצליחה לשנות את היחס לבעלי, ואילו היינו נשארם יחד, החיים שלי איתו היו גרועים וכואבים פי כמה. היא עשתה יש מאין. ממש ככה. הגדרתי אותו כאפס, ואילו היא נעמדה לפני כספרה אחת ועשתה ממני עשר.

רינה לא לקחה ממני דבר. היא נתנה לי את הדיעה מהי הדרך היחידה לשנות את הולת: לא על ידי הערות ופגיעות. לא על ידי התרחקות. אלא על ידי נתינה, גם כשלא מניע. נתינה ללא חנאי והרבה אשראי.

הקשר הטוב עם רינה ממשיך עד לימים אלה. היא עדיין חשה נחיתות מולי, ותמיד מתנצלת על כל דבר ומקפידה בכבודי, אבל בזמן האחרון אני חשה שאני לא ראויה להגיע לקרסוליה. היא אישה גדולה, אצילית, מיוחדת במינה.

האמת התגלחה לי פתאום במלוא עצמתה. רינה, היא היא האישה שעליה נכתב המזמור "אשת חיל", וכשאני קוראת את המילים, אני נתקלת בה בכל שורה.

"אשת חיל מי ימצא
 והחוק מפנינים מכה
 כטח בה לב בעלה
 ושלל לא יחסר."

ובעיקר: "גמלתוהו טוב ולא רע כל ימי חייה." המשפט הזה מתאר את רינה בדיוק נכון.

עין טובה ולימוד זכות,
סדנא למורים "בלי עין הרע"
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

נספח 2: קוראים בעין טובה - דף משימות

קוראים בעין טובה - דף משימות

- מהו כוחה של הציון הטובה לפי הקטע?
- האם אתם מסכימים עם הצמדה המוצגת בו?
- נסו להיזכר במקרה דומה שקרה לכם.
- האם ניתן להפיק מהדברים תוצאת לחיי בית-הספר?
- הציאו בקיצור את הקטע לצוות המורים (ניתן לשלב ציטוטים נבחרים)
- ובחרו נקודה אחת שצאתה בדיון והייתם רוצים לשתף בה את שאר המורים.

עין טובה ולימוד זכות בשילוב שונות וניהול קונפליקטים
שנה ג' אהבה,

עין טובה ולימוד זכות,
 סדנא למורים "בלי עין הרע"
 מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

נספח 3: כל אדם הוא יהלום

הדבר אירע באמצע הרצאה שנשא ר' שלמה קרליבך בפני חברי מועדון היהלומנים של מנהטן. לפתע שיסע אחד השומעים את דבריו בעיונות והקשה עליו במפגיע. "שלמה! הוא תבע, "אנחנו אוהבים את השירים שלך, וגם הסיפורים החסידיים שלך נחמדים מאוד, אבל דבר אחד כך מפריע לכמה מאתנו, אנחנו פשוט לא יכולים להבין: למה אתה מתעסק כל-כך הרבה עם מסכנים ומשוגעים?"

שלמה ליטף את זקנו בהרהור וסקר במבטו את יושבי החדר. "אתה יודע", ענה, "אני בטוח שכל מי שיושב כאן היום הוא מן המומחים הגדולים והנחשבים בעולם בתחום התכשיטנות. אני צודק?" היושבים בקהל מיהרו להנהן לאות הסכמה. "ורבים מכם", המשיך ר' שלמה, " בוודאי מומחים גדולים ליהלומים, נכון?" "כן, ודאי, אנחנו מומחים גדולים!" הסכימו היהלומנים. "אז תגידו לי", שאל ר' שלמה, "האם אי פעם נפל לידיכם יהלום ששווה מיליון דולר וזרקתם אותו בטעות לאשפה?" כל היושבים בחדר פרצו בצחוק. "השתגעת?" צעק אחד מהם. "יהלום גולמי של מיליון דולר לזבל? היינו מבינים תוך שנייה מה יש לנו ביד! אנחנו מומחים!"

שלמה השתהה לרגע, סקר במבטו את האנשים, ואז אמר בשקט, "אתם יודעים, חברים מתוקים, אגלה לכם סוד - גם אני מומחה ליהלומים. אני הולך ברחובות העולם מדי יום, וכל מה שאני רואה זה את היהלומים היקרים ביותר בעולם מהלכים סביבי. כמה מהם צריך אולי להוציא מן הבוץ ולנקות קצת, ללטש קצת, אבל חברים, אחרי שעושים את זה הם כל-כך מאירים, ממש כמו המרגליות הכי טהורות, הכי זכות והכי מושלמות שתראו בכל הקריירה שלכם.

"חברים מתוקים", סיים ר' שלמה, "בבקשה תנסו לזכור את זה, מפני שזה ממש הדבר הכי חשוב שצריך לדעת בחיים. כל אחד... כל אדם... הוא יהלום גולמי".

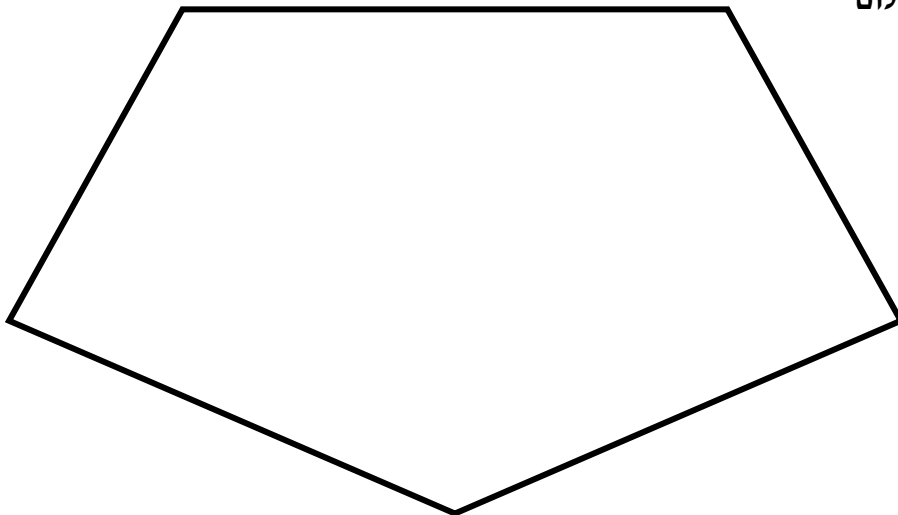
עין טובה ולימוד זכות בשילוב שונות וניהול קונפליקטים
 שנה ג' אהבה,

עין טובה ולימוד זכות,
סדנא למורים "בלי עין הרע"
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

נספח 4: כרטיס יהלום

עין טובה ולימוד זכות בשילוב שונות וניהול קונפליקטים
שנה ג' אהבה,

עין טובה ולימוד זכות,
סדנא למורים "בלי עין הרע"
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

נספח 5: קטע מתוך אבק לזהב מאת ארז משה זורון

"לספור את מה שכבר הספקנו, לא את מה שעוד צריך לעשות", הסביר לי את העיקרון הפשוט, "הרי ככה כתוב בתורה. לספור כמה כבר עשינו כמה כבר הצלחנו, כמה טוב כבר יש איתנו כאן."

אתמול, למשל, חזרנו בעלי ואני משמחה משפחתית מרוחקת, והסגנו זוג צעיר שנישא לפני חצי שנה. הסתכלתי עליהם קצת בדרך, והרגשתי פתאום, איזו דרך עשינו אנתנו, מאז שהיינו נשואים בגילם. עשר שנים עברו עלינו מאז - עשר שנים והמון עבודת מידות, המון התבוננות וראון אמיתי לשפר ולהתקדם, להבליג ולבנות, עשר שנים שלקחו אותנו רחוק מאוד קדימה, ברוך ה'.

זה היה עומר נכבד מאוד, ומשמח, לספור אותו בלילה, בבית שלי, בלי שאף אחד ראה. אמנם לא כבשנו את פסגת השלום והשלמות, ועוד רחוקה אליה הדרך, אבל התורה אמרה לא להסתכל שמה, אל המרחקים המשתרעים לפנינו עד אין קץ, אלא להתבונן במה שעשינו, ולציין דווקא אותו, ולשמחו!

ואז קמתי בבוקר, והעיניים שלי כאילו השתנו בארובות, הסתכלתי בילדינו וראיתי את המאמצים הכנים והתמימים שלהם, כמה השקיעו עד היום כדי להשביע רצון. ראיתי את כל הפעמים שבהם היו אכפתיים ומשתדלים - וגם להם ספרתי את העומר וכיחד שמחנו כל כך.

אחר כך כמובן נהיה עוד פעם בלגן וקצת צעקתי, אבל תדעי לך - הוא מגלה לי סוד נוסף מן הרזים של לימודיה המופלאים החדשים - "הרע הוא לא אמיתי, הוא חולף. רק הטוב קיים תמיד, באותו בוקר הצלחנו לראות את הטוב אחד בשני וזה מה שחשוב! צריך להבין את זה שהרע הוא לא אמיתי, הוא קרה מחוסר ברירה והוא לא אומר כלום, ולהתאושש מהר ככל האפשר. להמשיך הלאה: אפילו לילדים שלי הסברתי לא מזמן בפשטות, שכעס אצל אמהות לא בא עמוק מתוך הלב, אלא הוא כמו קוף על פני הגלים - נוצר ונעלם, נוצר ונעלם, ולא צריך להיבהל מקצף, אמילו אם הוא מביא, לפעמים, דמעות לעיניים..."

"אה, הכעס הוא כמו הלבן שמלמעלה, והאהבה היא כמו הגלים העמוקים". הבינה בלי קושי ילדתי בת החמש, "יש ממנה הרבה יותר, והיא גם נשארת תמיד. למשל כמו שהורים, אחרי שהילדים שלהם גדולים וכבר לא מלכלכים להם את הבית ועושים כל מיני שטויות - עובר להם כל הכעס."

ושרת רק האהבה, כי הקצף נגמר והים הגדול נשאר!"
וילדים כולם הנהנו בראשם והבינו. זה התקבל על דעתם, מפני שגם אני והשתכעתי והבתי, שלא משנה כמה אמצע, וכמה פעמים אצק ואגער ולא אצליח להיות נחמדה כמו שאני כל כך רוצה להיות - האמת נמצאת עמוק יותר, בלב, מתחת לכל המהומה. ומה שקורה בחוץ לא אומר כלום, ווא יעבור, אם לא נסתכל עליו מדי.

***

זו גם השנה השתדלנו לספור, פשוט כמו שכתוב בתורה, את מה שכך הצלחנו, אפילו הוא רק יום אחד, או שני ימים, מתוך ארבעים ותשע אפילו הוא רק רגע אחד מתוך עשרים וארבע שעות, ואפילו היה הרבה יותר רע ממנו ומי בכלל שם לב לפיצקאלע טוב כמוהו. אנתנו שמונו לב, עי השתדלנו, וכדאי גם לכן לספור ככה, כל השנה: את מה שעשינו טוב, ואם לא את מה שעשינו - אז את מה שניסינו. גם זה מצטרף."

והמלא הוא נולד מן הפלא שהצלחתי לשמוח בטוב שמצאתי אצלי בערב שקורס. ואם נמשיך לספור ככה, את מה שכן עשינו, כמו שכתוב בתורה, יהיה לנו יותר לתת לאחרים, וזה מפתח גדול."

"אני מתכוונת שהמומחים לנפש הילד צריכים לשלוח את ההורים שנאים אליהם למומחים לנפש ההורים, ולא לשאול אותם מתי בפעם האחרונה הם דרכו מתוך לחץ של שעת ההשכבה על הפרח שלהם וידעו אותו; אני מתכוונת שאף אחת מאיתנו לא רוצה פרחים מעולפים ואלה באדנית אבל זה קורה לנו מפני שאנחנו בעצמנו דרוסות מאוד, וכאשר מרצים רגישים שואלים אותנו שאלות מייסרות כאלה, כל מה שאנחנו יכולים להציע אחרי כן לילדים שלנו בבית זה שאלות מייסרות כאלה בדיוק".

לנשל: 'מתי בפעם האחרונה קרה לך ששמעת בקולי בפעם הראשונה שקיישתי?', תרמתי סוף סוף דוגמא מקורית.

אז 'מתי בפעם האחרונה סידרת אחריו את השולחן, שכחתי?', אמרה וחברה שלי, 'אז המון גרסאות, שאומרות המון אמהות אוהבות להמון ילדים אהובים, לא מתוך רצון לפגוע בהם, אלא שזאת השפה שהן בעצמן רגילות תמיד לשמוע, ולכן אלה המילים היחידות שיש להן להציע, פשוט מאוד'."

אז מה עושים?"

"וילכים לחפש מומחים רגישים לנפש ההורים", היא אמרה וקמה נחרצת, וזוהרי לא להפנות, איכשהו, שאלה מייסרת לכיוון המרצים, כי הם נאמת מתכוונים לטובה. פשוט קשה לי לשבת בין נשים צמאות מאוד ולשמוע אלו דברים מדדהימים יכולנו לעשות אם היו לנו מים בשפעי".

שחקתי.

"זוהי הזכיר לי ציטוט ישן שקראתי פעם, כשנולד לי בני הבכור ועוד לא הכנת שום דבר", אמרה החברה שלי בשקט, "כביטאון חינוכי אחד שהתגלגל לידי קראתי משפט האומר: 'הטרגדיה הגדולה ביותר בחיי וילדים, היא חיי הוריהם שלא נחיו'. לא הבנתי אותו. היום אני כבר מבינה".

***

והיא יצאה לחפש מומחים רגישים לנפש של הורים, ומצאה אותם ומצאה שווייט רבים, חלפו חודשים, שוב הגיעה תקופת העומר, וחברתי הטובה, שחיוא מאלה שלוקחים את הכל ברצינות, התחילה לספור בלי חוכמות

הרגישה של הילד כמו טל של חיים לצמח מעולף בחמה. הוא סיפר על הרבה ילדים מעולפים כאלה וכמעט מתים לגמרי שמגיעים אליי, מפני שלא עודדו אותם מספיק, חשבת על הילדים שלי ונבהלתי.

"מתי אמרתם בפעם האחרונה מילה טובה לילד?" שאל המרצה חשבוני על הילדים שלי ונהיה לי לא טוב. "מילה טובה באמת היא לא רק ילד הכבוד, תמיד שלי, אלא התייחסות פנימית, מדויקת, לאופי, לנכונות ולמאמץ חיובי", הסביר המרצה, "מתי בפעם האחרונה השקיתם או הפרחים שלכם?" חשבת על הילדים שלי בדאגה רבה.

"בתוך ליבם, יש לילדים שלנו הרבה חוסר ביטחון ופחד מפני הכישלון אם אנחנו לא נחדי' בהם את האמונה שיצלחו - מניין יקחו כוחות להתמודד?"

ואז פתאום הפסקתי להקשיב", אמרה חברתי השונה מכולן, "הסתכלתי סביב סביב. אולם בית הכנסת היה דחוס נשים מפה לפה, וכולן ישנו עכשיו, תולות את עיניהן במרצה החכם, הרגיש לנפש הילד, ועיניהן מתקדרות בדאגה. עננים עננים של אשמה ריחפו בינינו ובתוכנו, ופתאום עלתה בי שאלה קטנה, בקול הכי ילדותי שלי, "אבל למה?"

"למה מה?"

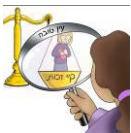
"למה אנחנו כאלה לא מעודדות, באמת? למה אנחנו כאלה לא משקות את הפרחים שלנו, בעצם? הרי באמת אנחנו מוסרות את כל חיינו למענו ודואגות להם מבוקר עד ערב, אנחנו יכולות לשכוח לאכול ארוחת בוקר ולדלג בלי משים על ארוחת הצהריים, אבל לא נשכח לרוץ עם שקיות הכריכים בעקבות השכחן התורן, הרי איננו מתחמקות מפני הילדים שלי! אלא שוהות במחיצתן שעות רכות מדי יום, אז מה מפריע לנו, במסגרת הזמן הרב הזה, לתת להם את הדבר, שהוא כל כך בסיסי וחשוב, עד שיש עתה הוכיח המרצה שאפילו חיות מחמד מקבלות באופן אוטומטי יותר גילויי אהבה מילד שלנו קטן כן שלוש?"

למה? תבע הקול הקטן ההוא בתוכי לדעת, אבל למה?

הסתכלתי על פני כל הנשים שסביבי, ועל מכסי האשמה שלהן, וידעתי כבת אחת את התשובה. לכן קמתי והלכתי משם".

"את מתכוונת ש... ניסיתי."

עין טובה ולימוד זכות,
סדנא למורים "בלי עין הרע"
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

עין טובה ולימוד זכות,
סדנא למורים "בלי עין הרע"
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

בס"ד

עין טובה ולימוד זכות

עין טובה ולימוד זכות בשילוב שונות וניהול קונפליקטים
שנה ג' אהבה,

